

ความต่างของสระสั้นยาว ๐-๐๐ : ลักษณะและการปรากฏ
ของรูปเขียนแทนเสียงสระ

ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ โดยมีหัวข้อที่จะกล่าวถึง ได้แก่ ลักษณะของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ การปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ ในสมัยต่าง ๆ ประเภทของคำที่ใช้รูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ การแปรเปลี่ยนของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ การปรากฏคู่เทียบรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ และอภิปรายการเกิดความต่างของสระสั้นยาว ๐-๐๐ นอกจากนี้ยังจะได้แสดงตารางตัวเลขเปรียบเทียบจำนวนคำที่ปรากฏรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ ในเอกสารแต่ละสมัยไว้ด้วย เพื่อให้เห็นการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระอย่างชัดเจน

ลักษณะของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐

รูปเขียนที่ใช้แทนเสียงสระ ๐-๐๐ ในภาษาไทยที่พบในข้อมูลตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบันมีอยู่ 4 รูป ซึ่งแบ่งตามการปรากฏในโครงสร้างพยางค์เปิด และพยางค์ปิดได้ดังนี้

1. รูปเขียนที่ใช้แทนเสียงสระ ๐-๐๐ ในพยางค์เปิดมี 2 รูป ได้แก่

<โ-> เช่น รูปเขียนแทนเสียงสระในคำ โถ้ โม่ โป้ โลเล สิงโต

<โ-ะ> เช่น รูปเขียนแทนเสียงสระในคำ โละ โตะ โปะจ้าย

2. รูปเขียนที่ใช้แทนเสียงสระ o-oo ในพยางค์ปดมี 2 รูป ได้แก่

<Cx>* เช่น รูปเขียนแทนเสียงสระในคำ *กระจก ช่ม สัน กัก ตัง* และผู้วิจัยจัดให้รูปเขียนอีก 4 แบบ ได้แก่ รูปเขียน <Ċ> <Ċx> <Ċx> <Ċx> เป็นรูปเขียนที่ใช้เหมือนกับรูปเขียน <Cx> ด้วย ตัวอย่างคำที่ใช้รูปเขียนอีก 4 แบบ ได้แก่

<Ċ> เช่น รูปเขียนแทนเสียงสระในคำ *ชั ลั ลั สัการ*

<Ċx> เช่น รูปเขียนแทนเสียงสระในคำ *ภัพ ปลัง บรม นิมล*

<Ċx> เช่น รูปเขียนแทนเสียงสระในคำ *ล่ง บัก พนม กำนัด*

<Ċx> เช่น รูปเขียนแทนเสียงสระในคำ *คั้น คัก ครีบ ชนม*

การที่ผู้วิจัยจัดให้รูปเขียนทั้ง 4 แบบเป็นรูปเขียนกลุ่มเดียวกับรูปเขียน <Cx> ก็เนื่องจากพบว่าคำที่เคยใช้รูปเขียนเหล่านี้มีการเปลี่ยนไปใช้รูปเขียน <Cx> แล้วในเอกสารสมัยปัจจุบัน

<T-x> เช่น รูปเขียนแทนเสียงสระในคำ *โตก โคน โนม ตะโตน* และผู้วิจัยจัดให้รูปเขียนอีกรูปหนึ่ง คือ รูปเขียน <Ṫ> ที่ปรากฏในคำเพียงคำเดียว คือ *โกเมร* เป็นรูปเขียนในกลุ่มเดียวกับรูปเขียน <T-x> ด้วย **

* C หมายถึง รูปเขียนแทนเสียงพยัญชนะที่เป็นพยัญชนะต้นในคำที่มีเสียงสระ o เช่น

คน คบ

** การที่ผู้วิจัยจัดให้รูปเขียน <Ṫ> ในคำ *โกเมร* เป็นรูปเขียนกลุ่มเดียวกับรูปเขียน <T-x> เนื่องจาก ศ.ดร.ประเสริฐ วนนคร ได้ให้ความเห็นว่าคำ *โกเมร* อาจจะอ่านเป็น *โคม-เมร* ก็ได้ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันคำนี้มีรูปเขียนเป็น *โคมเมร*

การปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ ในสมัยต่าง ๆ

จากการพิจารณาข้อมูลในสมัยต่าง ๆ พบว่ารูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ ทั้ง 4 แบบ คือ <โ-> <โ-x> <Cx> <โ-ะ> มีการปรากฏแตกต่างกันซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงการปรากฏของรูปเขียนตามลำดับเวลาดังนี้

1. สมัยสุโขทัย มีรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ ปรากฏ 4 แบบ คือ <โ-> <โ-ะ> <โ-x> <Cx>

<โ-> ปรากฏในเอกสารสองฉบับ คือ ศิลาจารึกศรีชุมและศิลาจารึกนครชุม

<โ-ะ> ปรากฏในศิลาจารึกนครชุมเพียงฉบับเดียว

<โ-x> ปรากฏในเอกสารทั้งสามฉบับ

<Cx> ปรากฏในเอกสารทั้งสามฉบับ รูปเขียนกลุ่ม <Cx> ที่ปรากฏในสมัยนี้มีสองแบบ ได้แก่ รูปเขียน <Cx> และ <Ċ>

2. สมัยอยุธยา มีรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ ปรากฏ 3 แบบ คือ <โ-> <โ-x> <Cx>

<โ-> ปรากฏในเอกสารทั้งสามฉบับ

<โ-x> ปรากฏในเอกสารทั้งสามฉบับ

<Cx> ปรากฏในเอกสารทั้งสามฉบับ รูปเขียนกลุ่ม <Cx> ที่ปรากฏในสมัยนี้มี 4 รูป ได้แก่ รูปเขียน <Cx> <Ċx> <Ċx> <Ċx> คำส่วนมากมีการใช้รูปเขียนหลายรูปในคำเดียวกัน และรูปเขียน <Cx> เป็นรูปที่มีการใช้มากกว่ารูปเขียนอื่น ๆ

3. สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ ปรากฏ 3 แบบ คือ <โ-> <โ-x> <Cx> โดยรูปเขียน <โ-x> มีการปรากฏพร้อมกับรูปเขียน <Cx> ด้วย

<โ-> ปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ

<โ-x> ปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ รูปเขียนกลุ่ม <โ-x> ที่ปรากฏในสมัยนี้มี 2 รูป ได้แก่ <โ-x> และ <โ-̇> ทั้งนี้รูปเขียน <โ-x> ปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ ส่วนรูปเขียน <โ-̇> ปรากฏเฉพาะในจดหมายเทศรัชกาลที่ 3

<Cx> ปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ รูปเขียนกลุ่ม <Cx> ที่ปรากฏในสมัยนี้มี 4 รูป ได้แก่ <Cx> <Cx> <Cx> <Cx> ทั้งนี้ในจดหมายเทศรัชกาลที่ 3 มีการปรากฏของรูปเขียนกลุ่ม <Cx> ทุกรูป ซึ่งต่างจากข้อมูลในกฎหมายตราสามดวงที่มีการใช้รูปเขียน <Cx> เพียงรูปเดียวทุกคำ ยกเว้น *ศก* ที่ใช้รูปเขียนกลุ่ม <Cx> 2 รูปคือ <ศก>/<ศัก>

<โ-x>~<Cx> ปรากฏเฉพาะในกฎหมายตราสามดวง คำที่มีการปรากฏของรูปเขียนในกลุ่มนี้มีเพียงสองคำเท่านั้น

4. สมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง มีรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ ปรากฏ 4 แบบ คือ <โ-> <โ-ะ> <โ-x> <Cx> โดยที่รูปเขียน <โ-x> มีการปรากฏพร้อมกับรูปเขียน <Cx> ด้วย

<โ-> ปรากฏในเอกสารทั้งสามฉบับ

<โ-ะ> ปรากฏในเอกสารทั้งสามฉบับ

<โ-x> ปรากฏในเอกสารทั้งสามฉบับ

$\langle Cx \rangle$ ปรากฏในเอกสารทั้งสามฉบับ รูปเขียนกลุ่ม $\langle Cx \rangle$ ที่ปรากฏในสมัยนี้มีเพียงรูปเดียว คือ รูปเขียน $\langle Cx \rangle$

$\langle T-x \rangle \sim \langle Cx \rangle$ ปรากฏในเอกสารทั้งสามฉบับ

5. สมัยปัจจุบัน มีรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ ปรากฏ 4 แบบ คือ $\langle T- \rangle$ $\langle T-ะ \rangle$ $\langle T-x \rangle$ $\langle Cx \rangle$ โดยรูปเขียน $\langle T-x \rangle$ มีการปรากฏแปรกับรูปเขียน $\langle Cx \rangle$ ด้วย

$\langle T- \rangle$ ปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ

$\langle T-ะ \rangle$ ปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ

$\langle T-x \rangle$ ปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ

$\langle Cx \rangle$ ปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ รูปเขียนกลุ่ม $\langle Cx \rangle$ ที่ปรากฏในสมัยนี้มีเพียงรูปเดียว คือ รูปเขียน $\langle Cx \rangle$

$\langle T-x \rangle \sim \langle Cx \rangle$ ปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ

จากการศึกษาการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ ทั้ง 4 แบบดังกล่าวข้างต้น พบว่าการปรากฏของรูปเขียนมีทั้งลักษณะที่ปรากฏคงที่และปรากฏแปร ซึ่งสามารถจำแนกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่ม $\langle T- \rangle$: คำในกลุ่มนี้ใช้รูปเขียน $\langle T- \rangle$ เพียงแบบเดียว

กลุ่ม $\langle T-ะ \rangle$: คำในกลุ่มนี้ใช้รูปเขียน $\langle T-ะ \rangle$ เพียงแบบเดียว

กลุ่ม <T-x> : ค่าในกลุ่มนี้ใช้รูปเขียน <T-x> เพียงแบบเดียว

กลุ่ม <Cx> : ค่าในกลุ่มนี้อาจใช้รูปเขียนรูปใดรูปหนึ่งในรูปเขียน 5 รูปที่เป็นรูปเขียนกลุ่ม <Cx> อันได้แก่รูปเขียน <Cx> <Ċ> <Ċx> <Cẋ> <Cẋ> หรือค่าเดียวกันอาจใช้รูปเขียนหลายรูปก็ได้ เช่น

ช	"ชม"	(ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง)
สัการ	"สมการ"	(ศิลาจารึกศรีชุม)
บรม / บรม	"บรม"	(ศิลาจารึกป่าโมกข์)
กำหนด / กำนัด	"กำหนด"	(เอกสารโบราณ)
พรหม / พรหม / พรหม	"พรหม"	(ประวัติโกษาปาน)

กลุ่ม <T-x> ~ <Cx> : ค่าในกลุ่มนี้จะใช้รูปเขียนสองแบบแปรอิสระกัน กล่าวคือ บางครั้งอาจใช้รูปเขียนแบบ <T-x> แต่บางครั้งก็อาจใช้รูปเขียนแบบ <Cx> เช่น

โก่น ~ ก่น	(กม.สามดวง)
โชมโรม ~ ชมรม	(พจน.2525)

เพื่อให้เห็นปริมาณของค่าที่มีรูปเขียนแทนเสียงสระ 0-00 และการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ 0-00 ในเอกสารแต่ละสมัยอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจะเสนอข้อมูลเป็นตัวเลขแสดงจำนวนค่าที่มีรูปเขียนแทนเสียงสระ 0-00 และการปรากฏของรูปเขียน ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 : แสดงการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐
 <Cx>; <โ-x>~<Cx>; <โ-x>; <โ->; <โ-๕>
 ในเอกสาร 5 สมัย

สมัย	เอกสาร	พ.ศ.	รูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐				
			<Cx>	<Cx>~ <โ-x>	<โ-x>	<โ->	<โ-๕>
สุโขทัย	จารึกพ่อขุนราม	1835	18	-	7	-	-
	จารึกศรีชุม	1884-1910	48	-	8	3	-
	จารึกนครชุม	1900	22	-	5	1	2
อยุธยา	โบราณ	2119-2231	16	-	3	1	-
	ประวัติโกษาปาน	2229	60	-	8	2	-
	จารึกป่าโมกข์	2271	14	-	3	2	-
รัตนโกสินทร์	กฎหมาย 3 ดวง	2347	236	2	79	40	-
ตอนต้น	จดหมาย ร.3	2368-2370	135	-	34	22	-
รัตนโกสินทร์	สี่พระพะจะนะ	2397	626	7	337	241	4
ตอนกลาง	พจน. ร.ศ. 110	2324	1113	2	390	302	2
	พจน. ร.ศ. 120	2344	1094	7	382	303	2
ปัจจุบัน	พจน. พ.ศ. 2470	2470	880	6	397	274	8
	พจน. พ.ศ. 2525	2525	956	21	484	340	12

จากตารางที่ 22 รูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ มีการปรากฏในเอกสารต่าง ๆ ดังนี้

<Cx> เป็นรูปเขียนที่ปรากฏในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบันโดยมีการปรากฏในเอกสารทุกฉบับ และมีปริมาณค่าที่ปรากฏในเอกสารทุกฉบับมากกว่าค่าที่ใช้รูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ รูปอื่น ๆ ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงสมัยปัจจุบันปรากฏว่ามีค่าที่ใช้รูปเขียน <Cx> แปรอิสระกับการใช้รูปเขียน <โ-x>

<T-x> มีการปรากฏตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยปรากฏในเอกสารทุกฉบับ ปริมาณของคำที่ใช้รูปเขียนนี้ในเอกสารทุกฉบับมีมากเป็นอันดับสองรองจากคำที่ใช้รูปเขียน <Cx>

<T- > เป็นรูปเขียนที่ปรากฏในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน คำที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏในเอกสารทุกฉบับยกเว้นในจารึกพ่อขุนรามคำแหง คำที่ใช้รูปเขียนนี้มีจำนวนน้อยกว่าคำที่ใช้รูปเขียน <Cx> และ <T-x>

<T- > เริ่มปรากฏในภาษาไทยในสมัยสุโขทัย แต่มีการปรากฏในเอกสารเพียงฉบับเดียว คือ จารึกนครชุม คำที่ใช้รูปเขียนนี้คือ โทะ "เถาะ" และ โทะ "เหาะ" ซึ่งต่อมาคำทั้งสองคำมีการเปลี่ยนไปใช้รูปเขียน <- > คำที่ใช้รูปเขียน <T- > ไม่ปรากฏในข้อมูลสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่มาปรากฏอีกครั้งหนึ่งในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง และสมัยปัจจุบันโดยมีจำนวนคำที่ใช้รูปเขียนนี้น้อยมาก

ประเภทของคำที่ใช้รูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐

รูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ ที่ปรากฏในเอกสารสมัยต่าง ๆ มีทั้งที่เป็นคำรวมเชื้อสาย คำใหม่ และคำสืม ซึ่งคำทั้ง 3 ประเภทมีการใช้รูปเขียนแทนเสียงสระแตกต่างกัน เพื่อให้เห็นการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ ในคำทั้งสามประเภทอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจะแสดงการปรากฏดังตารางที่ 23

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 23 : แสดงการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐
ในคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม

สมัย	เอกสาร	รูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ จำแนกตามประเภทของคำ														
		<Cx>			<Cx>~ <โ-x>			<โ-x>			<โ->			<โ-ะ>		
		ร	ม	ย	ร	ม	ย	ร	ม	ย	ร	ม	ย	ร	ม	ย
สุโขทัย	พ่อขุนราม	9	5	4	-	-	-	2	2	3	-	-	-	-	-	-
	ศรีชุม	14	11	23	-	-	-	-	3	5	1	-	2	-	-	-
	นครชุม	6	4	12	-	-	-	-	-	5	-	-	1	-	-	2
อยุธยา	โบราณ	1	6	9	-	-	-	-	1	2	-	-	1	-	-	-
	โกษาปาน	19	25	16	-	-	-	-	6	2	-	-	2	-	-	-
	ป่าโมกข์	1	2	11	-	-	-	-	1	2	-	-	2	-	-	-
รัตน.	ก.ม.3ดวง	39	72	125	1	1	-	1	34	44	-	7	33	-	-	-
ตอนต้น	จ.ม.ร.3	23	48	64	-	-	-	-	14	20	-	3	19	-	-	-
รัตน.	สี่พระ	62	300	264	-	5	2	4	248	85	-	100	141	-	2	2
ตอนกลาง	พจน.110	49	228	836	-	-	2	1	119	270	-	53	249	-	-	2
	พจน.120	52	216	826	-	-	7	1	119	262	-	58	245	-	-	2
ปัจจุบัน	พจน.2470	58	238	584	-	4	2	4	191	202	-	73	201	-	3	5
	พจน.2525	59	356	541	1	17	3	4	276	204	-	131	209	-	6	6

จากตารางที่ 23 คำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม มีการใช้รูปเขียนแทนเสียงสระ
สรุปได้ดังนี้

1. คำร่วมเชื้อสาย มีการใช้รูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ 3 แบบ คือ

รูปเขียน <Cx> : คำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบันโดยปรากฏในเอกสารที่ใช้เก็บข้อมูลทุกฉบับ คำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียน <Cx> มีจำนวนมากที่สุด

รูปเขียน <โ-x> : คำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏในภาษาไทยในสมัยสุโขทัยโดยปรากฏในจารึกพ่อขุนรามคำแหงเพียงฉบับเดียว อย่างไรก็ตาม คำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียน <โ-x> ที่ปรากฏในจารึกพ่อขุนรามคำแหง คือ โทษ "นอน" และ โอท "ออก" มีการเปลี่ยนแปลงรูปเขียนเป็น <-ox> เมื่อปรากฏในเอกสารฉบับต่อมา และคงใช้รูปเขียน <-ox> จนถึงปัจจุบัน ในสมัยอยุธยาไม่ปรากฏว่ามีคำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียน <โ-x> แต่ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงปัจจุบันปรากฏว่ามีคำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียน <โ-x> ปรากฏอยู่ อย่างไรก็ตาม ปริมาณคำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียน <โ-x> มีน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับคำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียน <Cx>

รูปเขียน <โ-> : คำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏในภาษาไทยในสมัยสุโขทัยโดยปรากฏในจารึกศรีชุม และปรากฏเพียงคำเดียว คือ โท "หอ" ซึ่งในเอกสารที่ใช้เก็บข้อมูลอื่น ๆ คำนี้ใช้รูปเขียน <-o> และไม่ปรากฏว่าในเอกสารอื่น ๆ มีการใช้รูปเขียน <โ-> ในคำร่วมเชื้อสายอีกเลย

2. คำใหม่ มีการใช้รูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ 4 แบบ คือ

รูปเขียน <Cx> : คำใหม่ที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยปรากฏในเอกสารทุกฉบับ

รูปเขียน <โ-x> : คำใหม่ที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยปรากฏในเอกสารทุกฉบับ

รูปเขียน <T-> : คำใหม่ที่ใช้รูปเขียนนี้เพิ่งจะปรากฏในภาษาไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นและปรากฏมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยมีการปรากฏในเอกสารทุกฉบับ

รูปเขียน <T-๕> : คำใหม่ที่ใช้รูปเขียนนี้เริ่มปรากฏในภาษาไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางโดยปรากฏเฉพาะในศัพท์พจนานุกรม และปรากฏในสมัยปัจจุบันในเอกสารทั้งสองฉบับ ปริมาณของคำใหม่ที่ใช้รูปเขียน <T-๕> มีเพียงเล็กน้อย

3. คำอื่น มีการใช้รูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ 4 แบบ คือ

รูปเขียน <Cx> : คำอื่นที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบันโดยปรากฏในเอกสารทุกฉบับ

รูปเขียน <T-x> : คำอื่นที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยปรากฏในเอกสารทุกฉบับ

รูปเขียน <T-> : คำอื่นที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏในภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยปรากฏในเอกสารทุกฉบับ ยกเว้นในจารึกพ่อขุนรามคำแหง

รูปเขียน <T-๕> : คำอื่นที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏในภาษาไทยครั้งแรกในสมัยสุโขทัยโดยปรากฏในจารึกนครชุม คำอื่นที่ปรากฏ คือ วัระ "เถาะ" และ วัระ "เทาะ" ซึ่งปรากฏว่าในเอกสารฉบับอื่นหลังจากสมัยสุโขทัย คำอื่นทั้งสองคำมีการเปลี่ยนรูปเขียนเป็น <-๕> และคำอื่นที่ใช้รูปเขียน <T-๕> ไม่ปรากฏอีกจนกระทั่งถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางจึงปรากฏในเอกสารทุกฉบับ และปรากฏตลอดมาจนถึงสมัยปัจจุบัน

การแปรเปลี่ยนของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐

จากการพิจารณาการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ ทั้ง 4 รูป พบว่ารูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ มีการแปรเปลี่ยนดังต่อไปนี้

1. รูปเขียน <Cx> เป็นรูปเขียนที่ใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย จากการพิจารณาข้อมูลพบว่ารูปเขียน <Cx> มีการปรากฏแปรกับรูปเขียน <โ-x> ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงสมัยปัจจุบัน คำที่มีการใช้รูปเขียนแปร <Cx>~<โ-x> เช่น

คำที่ใช้รูปเขียน <Cx>~<โ-x>	เอกสารที่มีการปรากฏของคำที่ใช้รูปเขียน <Cx>~<โ-x>					
	กม.	สีหะ	พจน.	พจน.	พจน.	พจน.
3 ดวง			110	120	2470	2525
ก่น ~ โก่น	+					+
กง ~ โกง		+				
ทลง ~ โทลง		+				
รากษส ~ รากโษส			+	+	+	+
ทึรป ~ ทึโรป				+		
ศณท์ ~ โสณท์				+		
ประมง ~ ประโมง					+	+
ล่ง ~ โล่ง					+	+
กระสง ~ กระโสง						+
ทอม ~ โทอม						+

ผู้วิจัยพบว่าคำบางคำที่เคยใช้รูปเขียนแปร <Cx>~<โ-x> มาก่อน มีการเปลี่ยนรูปเขียนเป็น <โ-x> ในปัจจุบัน เช่น คำที่ปรากฏดังต่อไปนี้

	กม.	สี่พะ	พจน.	พจน.	พจน.	พจน.
	3 ดวง		110	120	2470	2525
ค่น ~ โชน์	+					โค่น
ทรงเทร่ง ~ โทรงเทร่ง		+				โทรงเทร่ง
อบ ~ โอบ		+				โอบ
อุมงค์ ~ อูโมงค์			+	+	+	อูโมงค์
พะอน ~ พะโอน					+	โพน
พยมท์ ~ พโยมท์					+	โพนม

แต่คำบางคำที่เคยใช้รูปเขียนแปร <Cx> ~ <โ-x> มาก่อน มีการใช้รูปเขียน <Cx> ในสมัยปัจจุบัน เช่น คำที่ปรากฏต่อไปนี้

	กม.	สี่พะ	พจน.	พจน.	พจน.	พจน.
	3 ดวง		110	120	2470	2525
กทง ~ กโทง		+				กระทง
กลม ~ โกลม		+				กลม
พะอง ~ พะโอง		+				พะอง

นอกจากนี้รูปเขียน <Cx> ยังปรากฏแปรกับรูปเขียน <-x> เช่น

	พจน.	พจน.	พจน.	พจน.
	110	120	2470	2525
ท่ง ~ ทุ่่ง	+	+	+	
ทก ~ ทุก			+	+
ฟ้ง ~ ฝู่่ง			+	+
ม่ง ~ มุ่่ง			+	+
กม ~ กุม				+
กระทก ~ กระตุก				+

และมีการปรากฏแปรกับรูปเขียน <-ox> เช่น

	สัพพะ	พจน.	พจน.	พจน.	พจน.
		110	120	2470	2525
ป้อม ~ ป้อม	+				
ปรบ ~ ปรอบ	+				
รทค ~ รทอค	+				
ทรงแหรง ~ ทรงแหรง	+				
ก้อม ~ ก้อม		+	+		+
กั้นลง ~ กั้นลง			+		
ชม ~ ชอม					+

2. รูปเขียน <โ-x> เป็นรูปเขียนที่ใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย จากการพิจารณาข้อมูลพบว่า นอกจากรูปเขียน <โ-x> จะปรากฏแปรกับรูปเขียน <Cx> แล้ว รูปเขียน <โ-x> ยังปรากฏแปรกับรูปเขียน <-ox> อีกด้วย เช่น

โสง ~ สอง	(จารึกพ่อขุนรามคำแหง)
โนน ~ นอน	(จารึกพ่อขุนรามคำแหง)
โอบ ~ กอบ	(สัพพะ)
โทรงแหรง ~ ทรงแหรง	(สัพพะ)
โอก ~ ออก	(พจน. 2470, พจน. 2525)
คำโพง ~ คำพอง	(พจน. 2525)

คำบางคำที่เคยใช้รูปเขียนแปร <โ-x> ~ <-ox> มีการใช้รูปเขียน <-ox> ในปัจจุบัน

เช่น

โสง ~ สอง	->	สง
โนน ~ นอน	->	นอน
โอบ ~ กอบ	->	กอบ

ค่าบางค่าที่เคยใช้รูปเขียนแปร <โ-x> ~ <-ox> มีการใช้รูปเขียน <โ-x> ในสมัยปัจจุบัน เช่น

โฆง ~ ทอง -> โฆง

โทรงทรง ~ ทรงทรง -> โทรงทรง

3. รูปเขียน <โ- > เป็นรูปเขียนที่ใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ค่าที่พบในสมัยสุโขทัยจนถึงสมัยอยุธยาที่มีรูปเขียนนี้เป็นคำยืมทั้งหมดตกเว้นเพียงค่าเดียวที่พบในศิลาจารึกศรีชุม คือ โท "หอ" ซึ่งเป็นคำร่วมเชื้อสาย รูปคำ โท ไม่ปรากฏพบในเอกสารอื่น ๆ อีก และในปัจจุบันรูปคำนี้ คือ หอ

ค่าบางค่าที่มีรูปเขียน <โ- > มีการปรากฏแปรกับรูปเขียน <-อ > แต่มีจำนวนเล็กน้อย ค่าที่ผู้วิจัยพบที่มีการแปรของรูปเขียน <โ- > ~ <-อ > ได้แก่

โจจ ~ จอจ

โอกเก ~ กอแก

โกลเกล ~ กลอเกล

ค่าที่มีรูปแปรทั้งสามค่านี้พบในสัพพะจะนะพะสาไท และมีเพียงค่าเดียวที่มีการเปลี่ยนรูปเขียนจาก <โ- > เป็น <-อ > คือ จอจ ส่วนอีกสองค่าไม่ปรากฏในเอกสารฉบับต่อมาอีกเลย

4. รูปเขียน <โ-ะ > เป็นรูปเขียนที่ใช้ครั้งแรกในสมัยสุโขทัยโดยพบในจารึกนครชุมเพียงสองค่า คือ โทะ "เหาะ" และ โกะ "เกาะ" ค่าทั้งสองค่านี้ไม่ปรากฏในเอกสารสมัยอยุธยา แต่ปรากฏอีกในเอกสารสมัยรัตนโกสินทร์โดยรูปเขียนแทนเสียงสระของค่านี้เปลี่ยนจากรูปเขียน <โ-ะ > เป็นรูปเขียน <-าะ > หลังจากมีการเปลี่ยนรูปเขียนแล้วค่าดังกล่าวพบเป็นครั้งแรกในเอกสารต่างกัน คือ เกาะ พบในกฎหมายตราสามดวง ส่วน เหาะ พบในสัพพะจะนะพะสาไท

รูปเขียน <โ-ะ> ปรากฏอีกครึ่งหนึ่งในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง โดยพบในสัหะ-
พะจะนะพาส้าไท และพบเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน รูปเขียนนี้ไม่ปรากฏว่ามีการแปรเปลี่ยนมา
จากรูปเขียนอื่นนอกจากเพียงคำเดียวที่พบว่าเคยมีรูปเขียนอื่นมาก่อน คือ

โพละ (พจน.2525) <- โพล (พจน.2470) "เสียงทุ้มพะพร้าว"

การปรากฏของคำที่ใช้รูปเขียนแปร <โ->~<-อ> <โ-ะ>~<-าะ> <Cx>~<-ox>
เป็นสิ่งที่น่าสนใจในแง่ที่อาจจะเป็นหลักฐานในการพิสูจน์ว่า ความจริงระบบสระภาษาไทยอาจจะ
ไม่มีสระ ๑ มาก่อนเลยก็ได้ แต่เสียงสระ ๑ เป็นเพียงเสียงย่อยของหน่วยเสียงสระ ๐ เท่านั้น
ต่อมาเมื่อมีการซึมคำที่มีเสียงสระ ๑ เข้ามาในภาษา ประกอบกับความต้องการทำให้ระบบสระมี
ความสมมาตรจึงทำให้ปรากฏหน่วยเสียงสระ ๑ ขึ้นในภาษาไทย อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้
ไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาให้ครอบคลุมถึงการสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของระบบสระ
ในภาษาดั้งเดิม ผู้วิจัยจึงเพียงแต่ตั้งข้อสังเกตนี้ไว้ซึ่งผู้ที่สนใจอาจจะศึกษาต่อไป

การปรากฏคู่เทียบรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐

คู่เทียบรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ ที่พบในข้อมูลมีทั้งคู่เทียบรูปเขียนในพยางค์ปิด คือ
คู่เทียบรูปสระแบบ <Cx>-<โ-x> และคู่เทียบรูปเขียนในพยางค์เปิด คือ คู่เทียบรูปสระแบบ
<โ-ะ>-<โ-> เพื่อให้เห็นจำนวนคู่เทียบรูปสระ และการปรากฏของคู่เทียบรูปสระอย่างชัดเจน
ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเภท จำนวน และความถี่ของการปรากฏในเอกสารต่าง ๆ ของคู่เทียบรูป
สระแบบ <Cx>-<โ-x> และแบบ <โ-ะ>-<โ-> ตามลำดับ

1. คู่เทียบรูปสระแบบ <Cx>-<โ-x>

คู่เทียบรูปสระแบบ <Cx>-<โ-x> ปรากฏในเอกสารตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัย
ปัจจุบัน โดยในสมัยอยุธยาที่มีการปรากฏในเอกสารเพียงฉบับเดียวคือ ประวัติโกษาปาน ในสมัย
รัตนโกสินทร์ตอนต้นปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ คือ กฎหมายตราสามดวง และจดหมายเหตุ

รัชกาลที่ 3 ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางปรากฏในเอกสารทั้งสามฉบับ คือ สัพพะจะนะพาสาไท พจนานุกรม ร.ศ.110 และพจนานุกรม ร.ศ.120 และในสมัยปัจจุบันมีการปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ คือ พจนานุกรม พ.ศ.2470 และพจนานุกรม พ.ศ.2525

ประเภท จำนวน และความถี่ของการปรากฏของของคู่เทียบรูปสระแบบ <Cx>-<โ-x> ในเอกสารทั้งแปดฉบับดังแสดงในตารางที่ 24

ตารางที่ 24 : แสดงประเภท จำนวน และความถี่ของการปรากฏ
ของคู่เทียบรูปสระแบบ <Cx>-<โ-x>

แบบของ คู่เทียบ รูปสระ	ประเภท ของคู่เทียบ รูปสระ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวนคู่เทียบรูปสระที่ปรากฏในเอกสาร							
				โกษา ปาน	กม. 3ดวง	จม. ร.3	สัพพะ	พจน 110	พจน 120	พจน. 2470	พจน. 2525
<Cx>-<โ-x>	ร-ม	18	8.50	-	-	1	9	6	6	8	11
	ร-ช	16	7.60	1	4	1	9	11	12	7	9
	ม-ม	49	23.20	-	9	-	25	11	11	17	28
	ม-ช	69	32.70	-	6	6	22	30	34	29	35
	ช-ช	59	28.00	1	6	-	7	32	34	17	15
รวม		211		2	25	8	72	90	97	78	98

จากตารางที่ 24 จะเห็นว่าคู่เทียบรูปสระแบบ <Cx>-<โ-x> มีจำนวนทั้งสิ้น 211 คู่ ซึ่งจำแนกประเภทของคู่เทียบรูปสระได้เป็น 6 ประเภท ได้แก่

- ร-ม ปรากฏ 18 คู่ เช่น <ลัน>-<โลัน>
- ร-ช ปรากฏ 16 คู่ เช่น <ชด>-<โชท>
- ม-ม ปรากฏ 49 คู่ เช่น <ชก>-<โชก>
- ม-ช ปรากฏ 69 คู่ เช่น <ทม>-<โทม>
- ช-ช ปรากฏ 59 คู่ เช่น <ลพ>-<โลพ>

ประเภทของคู่เทียบรูปสระที่มีการปรากฏมากที่สุด คือ คู่เทียบรูปสระประเภท ม-ย ซึ่งปรากฏจำนวน 69 คู่ คิดเป็นร้อยละ 32.70 ของจำนวนคู่เทียบรูปสระแบบ <Cx>-<โ-x> ทั้งหมด ในเอกสารแต่ละฉบับคู่เทียบรูปสระแบบ <Cx>-<โ-x> ประเภทที่มีการปรากฏมากที่สุด มีดังนี้

- ม-ม มีการปรากฏมากที่สุดในเอกสาร 2 ฉบับ ได้แก่ กฎหมายตราสามดวง และ สันหะพะจะนะพะสาไท
- ม-ย มีการปรากฏมากที่สุดในเอกสาร 3 ฉบับ ได้แก่ จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3 พจนานุกรม พ.ศ.2470 และ พจนานุกรม พ.ศ.2525
- ย-ย มีการปรากฏมากที่สุดในพจนานุกรม ร.ศ.110

นอกจากนี้คู่เทียบรูปสระประเภทที่มีการปรากฏมากที่สุดเท่ากันในเอกสารฉบับเดียวกัน คือ คู่เทียบรูปสระประเภท ม-ย กับ ย-ย มีการปรากฏเท่ากันจำนวน 34 คู่ ในพจนานุกรม ร.ศ.120

ในจำนวนคู่เทียบรูปสระแบบ <Cx>-<โ-x> ทุกประเภท คู่เทียบรูปสระประเภทที่ประกอบด้วยคำยืมมีเป็นจำนวนมากที่สุด คือ 144 คู่ คิดเป็น ร้อยละ 68.25 ของจำนวนคู่เทียบรูปสระแบบนี้

2. คู่เทียบรูปสระแบบ <โ-ะ>-<โ->

คู่เทียบรูปสระแบบ <โ-ะ>-<โ-> ปรากฏเฉพาะในเอกสารสมัยปัจจุบัน ได้แก่ พจนานุกรม พ.ศ.2470 และพจนานุกรม พ.ศ.2525 เท่านั้น

ประเภท จำนวน และความถี่ของการปรากฏของคู่เทียบรูปสระแบบ <โ-ะ>-<โ-> ในเอกสารทั้งสองฉบับดังแสดงในตารางที่ 25

ตารางที่ 25 : แสดงประเภท จำนวน และความถี่ของการปรากฏ
ของคู่เทียบรูปสระแบบ <โ-ะ>-<โ->

แบบของ คู่เทียบ รูปสระ	ประเภท ของคู่เทียบ รูปสระ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวนคู่เทียบรูปสระที่ปรากฏ	
				พจน. 2470	พจน. 2525
<โ-ะ>-<โ->	ม-ม	1	25.00	1	1
	ม-ฮ	3	75.00	2	3
รวม		4		3	4

จากตารางที่ 25 จะเห็นว่าคู่เทียบรูปสระแบบ <โ-ะ>-<โ-> มีจำนวนทั้งสิ้น 4 คู่ ซึ่งจำแนกประเภทของคู่เทียบรูปสระได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

ม-ม ปรากฏ 1 คู่ คือ <โพะ>-<โพ>

ม-ฮ ปรากฏ 3 คู่ เช่น <โปะ>-<โโป>

ประเภทของคู่เทียบรูปสระที่มีการปรากฏมากที่สุด คือ คู่เทียบรูปสระประเภท ม-ฮ ซึ่งปรากฏ 3 คู่ คิดเป็นร้อยละ 75.00 ของคู่เทียบรูป สระแบบ <โ-ะ>-<โ-> ทั้งหมด และคู่เทียบรูปสระประเภท ม-ฮ นี้ยังเป็นคู่เทียบรูปสระประเภทที่ปรากฏมากที่สุดในเอกสารทั้งสองฉบับด้วย

ในจำนวนคู่เทียบรูปสระแบบ <โ-ะ>-<โ-> คู่เทียบรูปสระประเภทที่ประกอบด้วยคำใหม่ปรากฏในคู่เทียบรูปสระทั้ง 4 คู่ คิดการปรากฏของคำใหม่เป็นร้อยละ 100.00 ของคู่เทียบรูปสระแบบทั้งหมด

เมื่อพิจารณาสัมผัสที่มีการปรากฏของคู่เทียบรูปสระจะพบว่าคู่เทียบรูปสระแบบ <Cx>-<โ-x> มีการปรากฏครั้งแรกในประวัติโกษาปานซึ่งเป็นเอกสารในสมัยอยุธยา คู่เทียบรูปสระ

แบบนี้ปรากฏอย่างต่อเนื่องในเอกสารทุกฉบับในสมัยต่อมา ส่วนคู่เทียบรูปสระแบบ <โ-ะ>-<โ-> เพียงจะปรากฏในสมัยปัจจุบันโดยปรากฏในเอกสารทั้งสองฉบับ คือ พจนานุกรม พ.ศ.2470 และ พจนานุกรม พ.ศ.2525 แต่มีจำนวนเพียงเล็กน้อย ระยะเวลาที่มีการปรากฏของคู่เทียบรูปสระทั้งสองแบบแสดงอย่างชัดเจน ดังตารางที่ 26

ตารางที่ 26 : แสดงระยะเวลาที่มีการปรากฏของคู่เทียบรูปสระ
แบบ <Cx>-<โ-x> และแบบ <โ-ะ>-<โ->

แบบของ คู่เทียบรูปสระ	สุโขทัย	อยุธยา	รัตน.ต้น		รัตน.กลาง			ปัจจุบัน	
			โกษา ปาน	กม. 3ดวง	จม. ร.3	สี่พะ	พจน. 110	พจน. 120	พจน. 2470
<Cx>-<โ-x>	-	2	25	8	72	90	97	78	98
<โ-ะ>-<โ->	-	-	-	-	-	-	-	3	4

สำหรับประเภทของคำที่ปรากฏในคู่เทียบรูปสระนั้นปรากฏว่า คำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม มีการปรากฏในคู่เทียบรูปสระแบบ <Cx>-<โ-x> และคู่เทียบรูปสระแบบ <โ-ะ>-<โ-> ดังแสดงในตารางที่ 27

ตารางที่ 27 : แสดงการปรากฏของคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม
ในคู่เทียบรูปสระแบบ <Cx>-<โ-x> และแบบ <โ-ะ>-<โ->

แบบของ คู่เทียบรูปสระ	จำนวน คู่เทียบรูปสระ ทั้งหมด	จำนวนคู่เทียบรูปสระที่มี การปรากฏของคำสามประเภท		
		รวม	ใหม่	ยืม
<Cx>-<โ-x>	211	34	136	144
<โ-ะ>-<โ->	4	-	4	3
รวม	215	34	140	147

จากตารางที่ 27 จะเห็นว่าคำยืมมีการปรากฏในคู่เทียบรูปสระจำนวนมากที่สุด คือ ปรากฏในคู่เทียบรูปสระจำนวน 147 คู่ คิดเป็นร้อยละ 69.67 ของจำนวนคู่เทียบรูปสระทั้งหมด

เมื่อพิจารณาเฉพาะคู่เทียบรูปสระที่มีการปรากฏของคำยืมก็จะพบว่า คำยืมจากภาษาต่าง ๆ มีการปรากฏในคู่เทียบรูปสระแบบ <Cx>-<โ-x> และคู่เทียบรูปสระแบบ <โ-ะ>-<โ-> ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 28 : แสดงการปรากฏของคำยืมจากภาษาต่าง ๆ ในคู่เทียบรูปสระ
แบบ <Cx>-<โ-x> และแบบ <โ-ะ>-<โ->

แบบของ คู่เทียบรูปสระ	จำนวนคู่เทียบ ที่มีคำยืม	ภาษาที่มาของคำยืม							
		บาลีส	เขมร	มอญ	มลายู	จีน	ญี่ปุ่น	อังกฤษ	อื่น
<Cx>-<โ-x>	144	117	36	2	2	-	-	4	-
<โ-ะ>-<โ->	3	-	-	-	-	2	-	-	1

จากตารางที่ 28 จะเห็นว่าคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตมีการปรากฏในคู่เทียบรูปสระมากที่สุด คือ ปรากฏในคู่เทียบรูปสระจำนวน 117 คู่ คิดเป็นร้อยละ 81.25 ของคู่เทียบรูปสระที่มีคำยืมทั้งหมด

อภิปรายการเกิดความต่างของสระสั้นยาว 0-00

จากการพิจารณาการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ 0-00 ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยใคร่จะสรุปการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ 0-00 ในเอกสารสมัยต่าง ๆ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเกิดความต่างของสระสั้นยาว 0-00 ดังนี้

รูปเขียนแทนเสียงสระ 0-00 มีการปรากฏในเอกสารสมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน ดังนี้

1. สมัยสุโขทัย มีรูปเขียนแทนเสียงสระ 0-00 ปรากฏ 4 รูป ได้แก่ <โ- > <โ-ะ > <โ-x > และ <Cx > ซึ่งเมื่อพิจารณาการปรากฏของรูปเขียนเหล่านี้ก็จะพบว่ารูปเขียนเหล่านี้มีลักษณะการปรากฏ ดังนี้

รูปเขียน <โ- > เป็นรูปเขียนที่ใช้เขียนคำร่วมเชื้อสายและคำยืม โดยคำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏเพียงคำเดียวในจารึกศรีชุม คือ โห "หอ" ซึ่งในสมัยต่อมาจนถึงสมัยปัจจุบันคำนี้มีการเปลี่ยนรูปเขียนเป็น หอ แล้ว ส่วนคำยืมที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏในจารึกศรีชุมและจารึกนครชุม

รูปเขียน <โ-ะ > เป็นรูปเขียนที่ใช้เขียนคำยืมเพียงประเภทเดียว โดยคำยืมที่ใช้รูปเขียนนี้มีเพียง 2 คำ คือ โหะ "เถาะ" และ โหะ "เหาะ" ซึ่งปรากฏในจารึกนครชุมทั้งสองคำ

รูปเขียน $\langle T-x \rangle$ ใช้เขียนคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม ทั้งนี้คำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏเฉพาะในจารึกพ่อขุนรามคำแหง และปรากฏเพียง 2 คำเท่านั้น คือ โทน "นอน" และ โลก "ออก" ซึ่งผู้วิจัยพบว่าคำร่วมเชื้อสายทั้งสองคำนี้ใช้รูปเขียน $\langle -ox \rangle$ ด้วย คือ มีการใช้รูปเขียนแปร โทน $\sim$ นอน และ โลก $\sim$ ออก

รูปเขียน $\langle Cx \rangle$ ใช้เขียนคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม โดยคำที่ใช้รูปเขียนนี้ทุกประเภทมีการปรากฏในเอกสารทุกฉบับ

2. สมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีรูปเขียนแทนเสียงสระ 0-00 ปรากฏ 3 แบบ ได้แก่ $\langle T- \rangle$ $\langle T-x \rangle$ $\langle Cx \rangle$ โดยรูปเขียนแต่ละแบบใช้เขียนคำประเภทต่าง ๆ ดังนี้

รูปเขียน $\langle T- \rangle$ ใช้เขียนเฉพาะคำยืม

รูปเขียน $\langle T-x \rangle$ ใช้เขียนคำใหม่และคำยืม อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่ามีคำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียน $\langle T-x \rangle$ ปรากฏในเอกสารสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น 1 คำ แต่ไม่ปรากฏในเอกสารสมัยอยุธยา

รูปเขียน $\langle Cx \rangle$ ใช้เขียนคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม

3. สมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางและสมัยปัจจุบัน มีรูปเขียนแทนเสียงสระ 0-00 ปรากฏ 4 แบบ ได้แก่ $\langle T- \rangle$ $\langle T-ə \rangle$ $\langle T-x \rangle$ และ $\langle Cx \rangle$ ซึ่งรูปเขียนทั้ง 4 แบบใช้เขียนคำประเภทต่าง ๆ ดังนี้

รูปเขียน $\langle T- \rangle$ ใช้เขียนคำใหม่และคำยืม

รูปเขียน $\langle T-ə \rangle$ ใช้เขียนคำใหม่และคำยืม ซึ่งคำทั้งสองประเภทที่ใช้รูปเขียนนี้มีการปรากฏน้อยมาก

รูปเขียน <โ-x> ใช้เขียนคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม โดยคำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับคำใหม่และคำยืม

รูปเขียน <Cx> ใช้เขียนคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม

เมื่อพิจารณาการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ ในเอกสารต่าง ๆ แล้ว ผู้วิจัยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ ดังนี้

รูปเขียน <Cx> ปรากฏในเอกสารตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน คำที่ใช้รูปเขียนนี้มีทั้งที่เป็นคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำยืม ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนคำที่ใช้รูปเขียน <Cx> กับจำนวนคำที่ใช้รูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ รูปอื่น ๆ จะพบว่าคำที่ใช้รูปเขียน <Cx> มีมากที่สุดไม่ว่าจะเป็นคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ หรือคำยืม

เกี่ยวกับการใช้รูปเขียนของคำร่วมเชื้อสาย ผู้วิจัยพบว่าในเอกสารทุกสมัยคำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียน <Cx> มากกว่ารูปเขียน <โ-x> แม้จะพบว่ามีคำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียน <โ-x> แปรกับ <-๐x> คือ โนน ~ นอน โบก ~ ออก ปรากฏในจารึกพ่อขุนรามคำแหง แต่ในเอกสารฉบับต่อ ๆ มา รูปเขียนของคำทั้งสองคำเปลี่ยนเป็น <-๐x> และไม่ปรากฏว่ามีคำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียน <โ-x> ปรากฏในเอกสารสมัยสุโขทัยและสมัยอยุธยาเลย จนกระทั่งในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงสมัยปัจจุบันจึงมีคำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียน <โ-x> ปรากฏอีก แต่ก็มีจำนวนเพียงเล็กน้อย คือ มีการปรากฏในเอกสารฉบับต่าง ๆ เพียง 1-4 คำเท่านั้น

การที่คำร่วมเชื้อสายส่วนใหญ่ใช้รูปเขียน <Cx> ประกอบกับข้อสันนิษฐานของ ลี (1977:260-1,271) ที่ว่า สระในภาษาไทยดั้งเดิม *๐ เป็นสระสั้น และจะปรากฏในคำพยางค์เปิดเท่านั้น ทำให้ผู้วิจัยคิดว่ารูปเขียน <Cx> เป็นรูปเขียนที่ใช้เขียนคำไทยมาแต่เดิม ต่อมาเมื่อมีการสร้างคำใหม่หรือยืมคำจากภาษาอื่นมาใช้ในภาษาไทย รูปเขียนนี้จึงถูกใช้เขียนคำใหม่และคำยืมด้วย

ผู้วิจัยพบว่าในสมัยสุโขทัยและสมัยอยุธยาเขียน <โ-x> ใช้เขียนคำฮิมมากกว่าคำใหม่ (ยกเว้นในประวัติโกษาปานในสมัยอยุธยาเพียงฉบับเดียวที่รูปเขียนนี้ใช้เขียนคำใหม่มากกว่าคำฮิม) เมื่อสอบทานที่มาของคำที่ใช้รูปเขียน <โ-x> แล้ว ผู้วิจัยพบว่าคำฮิมที่ใช้รูปเขียน <โ-x> ที่ปรากฏในสมัยสุโขทัยมีทั้งสิ้น 13 คำ ในจำนวนนี้เป็นคำฮิมจากภาษาเขมร 10 คำ และเป็นคำฮิมจากภาษาบาลีสันสกฤต 3 คำ ทั้งนี้คำฮิมที่ปรากฏในจารึกพ่อขุนรามคำแหงเป็นคำฮิมจากภาษาเขมรทั้งหมด ส่วนคำฮิมที่ปรากฏในสมัยอยุธยา มีทั้งสิ้น 6 คำ เป็นคำฮิมภาษาเขมร 2 คำ และเป็นคำฮิมภาษาบาลีสันสกฤต 4 คำ

การที่ปรากฏว่าคำฮิมที่ใช้รูปเขียน <โ-x> เป็นคำฮิมภาษาเขมรมากกว่าคำฮิมภาษาบาลีสันสกฤตมาแต่แรกน่าจะเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่ารูปเขียน <โ-x> อาจจะมาจากการถอดรูปเขียนของคำฮิมภาษาเขมรก่อน ต่อมาเมื่อมีการยืมคำจากภาษาบาลีสันสกฤตเข้ามาใช้ จึงมีการใช้รูปเขียน <โ-x> เขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ ในคำฮิมภาษาบาลีสันสกฤตในขณะเดียวกันก็มีการใช้รูปเขียน <โ-x> เขียนคำใหม่ในภาษาไทยด้วย

ส่วนรูปเขียน <โ- > มีการปรากฏในภาษาไทยตั้งแต่ตั้งแต่สมัยสุโขทัย คำที่ใช้รูปเขียน <โ- > มีทั้งคำร่วมเชื้อสาย คำใหม่ และคำฮิม ทั้งนี้คำฮิมมีการใช้รูปเขียนนี้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ในขณะที่คำใหม่เพิ่งจะใช้รูปเขียนนี้ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ส่วนคำร่วมเชื้อสายที่ใช้รูปเขียนนี้ปรากฏในจารึกศรีชุมเพียงคำเดียว คือ โห "หอ" ซึ่งในเอกสารฉบับอื่น ๆ ในสมัยต่อมาจนถึงปัจจุบันคำนี้เปลี่ยนมาใช้รูปเขียน <-อ> แล้ว ข้อมูลที่ปรากฏชี้ให้เห็นว่ารูปเขียน <โ- > น่าจะเป็นรูปเขียนที่ใช้เขียนคำฮิมก่อน ต่อมาจึงใช้เขียนคำที่สร้างขึ้นใหม่ในภาษา สำหรับคำร่วมเชื้อสายที่มีการใช้รูปเขียน <โ- > นั้น อาจจะเนื่องมาจากการที่ในสมัยนั้นคงจะมีการแปรเปลี่ยนของเสียงสระ โดยคำบางคำที่เคยมีเสียงสระ ๐๐ อาจจะออกเสียงแปรเป็น ๐๐ ด้วยก็ได้ จึงมีการใช้รูปเขียน <โ- > ในคำที่ปัจจุบันเขียนเป็น หอ หรือมีเช่นนั้นก็อาจจะเป็นไปได้ว่าผู้ที่จารึกคำ โห ในจารึกศรีชุมเป็นคนไทยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่ออกเสียงสระในคำนี้เป็นเสียงสระ ๐๐ จริง ๆ มิได้ออกเสียงสระเป็น ๐๐ ดังที่ออกเสียงในปัจจุบันนี้

สำหรับรูปเขียน <โ-ะ> ปรากฏครั้งแรกในภาษาไทยในสมัยสุโขทัย โดยปรากฏในจารึกนครชุมม์ คำที่ปรากฏรูปเขียนนี้เป็นคำยืมจากภาษาเขมร คือ โทะ "เหาะ" และ โทะ "เถาะ" แต่ในเอกสารฉบับอื่นที่มีการปรากฏคำสองคำนี้รูปเขียนของคำทั้งสองคำเปลี่ยนเป็น <เ-าะ>

รูปเขียน <โ-ะ> ไม่ปรากฏอีกในเอกสารฉบับอื่น ๆ ในสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่มาปรากฏอีกครั้งหนึ่งในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลางและปรากฏต่อมาจนถึงปัจจุบัน คำส่วนมากที่ใช้รูปเขียนนี้ในเอกสารทุกฉบับเป็นคำยืม ยกเว้นแต่ที่ปรากฏในสังฆะ-พะจะนะพะสาไท และในพจนานุกรม พ.ศ. 2525 ที่คำใหม่และคำยืมใช้รูปเขียนนี้จำนวนเท่ากัน อย่างไรก็ตาม คำที่ใช้รูปเขียน <โ-ะ> มีจำนวนเพียงเล็กน้อย

ข้อมูลที่ปรากฏดูเหมือนจะแสดงให้เห็นว่ารูปเขียน <โ-ะ> เป็นรูปเขียนที่ใช้เพื่อเขียนคำยืมก่อน ต่อมาจึงมีการใช้รูปเขียนนี้เขียนคำใหม่ซึ่งส่วนมากเป็นคำเลียนเสียง การปรากฏของรูปเขียน <โ-ะ> ในภาษาไทยจึงดูราวกับเป็นการปรากฏเพื่อให้เกิดความสมมาตรของระบบการเขียนเท่านั้น

สำหรับการปรากฏของคู่เทียบรูปเขียนแทนเสียงสระ ๐-๐๐ ในเอกสารสมัยต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าความต่างของเสียงสระสั้นยาว ๐-๐๐ มีนัยสำคัญในระบบเสียงสระภาษาไทยนั้น ผู้วิจัยพบว่ามีคู่เทียบรูปสระแบบ <Cx>-<โ-x> ปรากฏตั้งแต่สมัยอยุธยาโดยปรากฏในประวัติโกษาปาน และปรากฏในเอกสารทุกฉบับในสมัยต่อ ๆ มา คู่เทียบรูปสระแบบนี้มีการปรากฏมากถึง 211 คู่ ส่วนคู่เทียบรูปสระแบบ <โ-ะ>-<โ-> ปรากฏเฉพาะในเอกสารสมัยปัจจุบัน และมีจำนวนน้อยมากเพียง 4 คู่เท่านั้น

เมื่อพิจารณาการปรากฏของคู่เทียบรูปสระแบบ <Cx>-<โ-x> ผู้วิจัยสามารถจำแนกประเภทของคู่เทียบรูปสระตามประเภทของคำที่ปรากฏในคู่เทียบรูปสระได้เป็น 5 ประเภท คือ

ร-ม	ปรากฏ 18	คู่	เช่น ลัน-โลัน
ร-ช	ปรากฏ 16	คู่	เช่น ชด-โชท
ม-ม	ปรากฏ 49	คู่	เช่น ชก-โชก
ม-ช	ปรากฏ 69	คู่	เช่น รม-โรม
ช-ช	ปรากฏ 59	คู่	เช่น ลพ-โลพ

ในคู่เทียบรูปสระแบบ $\langle Cx \rangle - \langle \bar{V}-x \rangle$ จำนวน 211 คู่ ผู้วิจัยพบว่าคู่เทียบรูปสระที่มีค่าหนึ่งเป็นค่าสัมมีการปรากฏมากที่สุด คือ 144 คู่ คิดเป็นร้อยละ 68.25 ของจำนวนคู่เทียบรูปสระแบบทั้งหมด และเมื่อพิจารณาค่าสัมที่ปรากฏในคู่เทียบรูปสระแบบ $\langle Cx \rangle - \langle \bar{V}-x \rangle$ ก็ได้พบว่าค่าสัมที่ปรากฏมากที่สุด คือ ค่าสัมภาษาบาลีสันสกฤต ซึ่งมีการปรากฏในคู่เทียบรูปสระจำนวนมากถึง 117 คู่ คิดเป็นร้อยละ 81.25

จากการปรากฏของรูปเขียนแทนเสียงสระ 0-00 ในเอกสารสมัยต่าง ๆ และการปรากฏของคู่เทียบรูปเขียนแทนเสียงสระ 0-00 ดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยใคร่สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับการเกิดความต่างของเสียงสระสั้นยาว 0-00 ดังนี้

รูปเขียนแทนเสียงสระ 0-00 4 แบบ ที่ปรากฏในเอกสารสมัยสุโขทัยเป็นต้นมา เมื่อเทียบกับรูปเขียนแทนเสียงสระที่ปรากฏในปัจจุบัน ก็น่าจะเป็นรูปเขียนแทนเสียงสระสั้นยาวในคำพยางค์ปิดและคำพยางค์เปิด คือ ในคำพยางค์ปิดมีรูปเขียน $\langle Cx \rangle$ ใช้เขียนแทนเสียงสระสั้น และมีรูปเขียน $\langle \bar{V}-x \rangle$ ใช้เขียนแทนเสียงสระยาว ส่วนในคำพยางค์เปิดมีรูปเขียน $\langle \bar{V}-\text{ะ} \rangle$ ใช้เขียนแทนเสียงสระสั้น และมีรูปเขียน $\langle \bar{V}-\text{อ} \rangle$ ใช้เขียนแทนเสียงสระยาว

เมื่อสอบทานที่มาของคำที่ใช้รูปเขียนแทนเสียงสระแบบต่าง ๆ ก็จะพบว่าคำร่วมเชื้อสายส่วนใหญ่ใช้รูปเขียน $\langle Cx \rangle$ มาแต่ต้น ซึ่งหากเชื่อตามสมมุติฐานของลิที่ว่าเสียงสระในภาษาไทยดั้งเดิม *o เป็นเสียงสั้น ก็น่าจะได้ว่ารูปเขียน $\langle Cx \rangle$ เป็นรูปเขียนที่ใช้แทนเสียงสระสั้น [o]

สำหรับรูปเขียน <โ-x> <โ-> และ <โ-ะ> ผู้วิจัยพบว่าเป็นรูปเขียนที่ใช้เขียนคำยืม และคำใหม่ จากหลักฐานที่ปรากฏชี้ให้เห็นว่ารูปเขียน <โ-x> <โ-> และ <โ-ะ> น่าจะเป็นรูปเขียนที่ใช้ถ่ายทอดเสียงสระของคำยืมจากภาษาเขมรก่อน ต่อมาจึงใช้รูปเขียน <โ-x> และ <โ-> ถ่ายทอดเสียงสระของคำยืมจากภาษาบาลีสันสกฤต

แม้ว่าผู้วิจัยไม่อาจจะยืนยันได้อย่างชัดเจนว่ารูปเขียน <โ-ะ> เป็นรูปเขียนที่ใช้แทนเสียงสระสั้น และรูปเขียน <โ-> และ <โ-x> เป็นรูปเขียนที่ใช้เขียนแทนเสียงยาวจริงมาแต่เดิมที่มีการใช้รูปเขียนเหล่านี้ แต่การที่มีการใช้รูปเขียน <โ-> และ <โ-x> ถ่ายทอดเสียงสระของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต ซึ่งก็เป็นที่น่าสงสัยอยู่แล้วว่าโดยปกติเสียงสระในภาษาบาลีสันสกฤตจะเป็นเสียงยาว ทำให้ผู้วิจัยคิดว่ารูปเขียน <โ-ะ> น่าจะเป็นรูปเขียนที่ใช้แทนเสียงสระสั้น ส่วนรูปเขียน <โ-> และ <โ-x> น่าจะเป็นรูปเขียนที่ใช้เขียนแทนเสียงยาว

การปรากฏของรูปเขียนที่แตกต่างกันในเอกสารสมัยสุโขทัย คือ รูปเขียน <Cx> <โ-x> <โ-> และ <โ-ะ> นี้ชี้ให้เห็นว่าน่าจะมีการสังเกตเห็นความแตกต่างของเสียงสระสั้นยาวในภาษาไทยแล้ว ต่อมาในสมัยอยุธยาจนถึงสมัยปัจจุบันการปรากฏของคู่เทียบรูปสระแสดงให้เห็นว่าความแตกต่างของเสียงสระสั้นยาว ๐-๐๐ เป็นความต่างที่มีนัยสำคัญในภาษาแล้วจริง ๆ และปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความต่างของสระสั้นยาว ๐-๐๐ ปรากฏอย่างชัดเจนก็น่าจะเป็นการยืมคำภาษาบาลีสันสกฤตนั่นเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย